

Požiadali sme o rozhovor s. docenta dr. Jozefa Košča, ktorý je predsedom Komisie ministerstva školstva a kultúry pre výchovné otázky v poradenstve a predsedom Sekcie psychologického výchovného poradenstva Slovenskej psychologickéj spoločnosti.

● Súdruh docent, zaujal nás referát, ktorý ste predniesli tohto roku na uherskobrodských dňoch o súčasnom stave nášho výchovného poradenstva najmä pri voľbe povolania.

Vefa pedagógov, výchovných poradcov na školách a rodičov by mohlo hodne rozprávať o ťažkostiach, ktoré sa pri voľbe povolania vyskytujú. No vieme, že ťažkosti v tomto smere sú na celom svete, že voľba povolania je vôbec problémom civilizácie. Aby sa jasnejšie ukázalo, ako riešiť tieto otázky úspešnejšie než doteraz, prosíme vás, aby ste nám ich osvetlili z hľadiska minulosti, prítomnosti a blízkej budúcnosti.

Co sme vykonali v poradenskej službe až doteraz?

Československé poradenstvo malo v minulosti (r. 1945—49) dobrý zvuk — stálo na svetovej úrovni. Potom nastala určitá stagnácia, ktorá trvala od roku 1950 asi do roku 1958—60. Zatiaľ sme prešli prvú významnú etapu na tejto ceste.

Vytvorili sme sieť poradenskej služby na školách. Pracuje v nich asi 5—6 tisíc poradcov, ktorí dostali základné informatívne školenie. A chceme ich v rámci okresných pedagogických stredísk aj ďalej školíť. Založili sme i časopis Výchovný poradca, ktorý má od druhého ročníka stúpajúcu úroveň.

V tomto školskom roku otvárame na fakultách v Prahe, Bratislave a Brne dvojročné postgraduálne vysokoškolské štúdiá spolu asi pre 100 vybraných pedagógov, ktorí sa chcú venovať poradenstvu pre voľbu povolania a vôbec psychologickému výchovnému poradenstvu, a preto si rozširujú svoju pedagogickú kvalifikáciu. Aj tu vo svete stalo sa toto poradenstvo už samostatným psychologicko-pedagogickým povolaním — budúci poradcovia sa pripravujú na vysokej škole.

Vážni záujemci o túto formu diaľkového postgraduálneho štúdia a pedagogickej špecializácie majú sa hlásiť na Slovensku na Psychologickom ústave Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, v Brne zase na katedre psychológie a v Prahe na Katedre psychológie Pedagogickej fakulty Karlovej univerzity.

● Ktoré nedostatky v poradenstve by bolo treba čo najrýchlejšie odstrániť?

Myslím, že najvážnejšie nedostatky máme v riadiacej práci, v koncepcii i v metodike poradenstva.

Zatiaľ nemáme pracovisko, odkiaľ by sa táto práca stredne v rámci školského rezortu (MŠK, PŠK, ONV) riadila. Vedenie obstarávala doteraz jediná osoba a aj tá mohla venovať tejto práci iba zlomok svojho pracovného času.

Nevypracovali sme ešte ani profil pracovných úloh, úplne práce výchovného poradcu — držali sme sa starého, už vari dávno prekonaného. Zásadne treba odmietnuť predstavy, že výchovný poradca mal by byť na

škole len akýmsi náborčikom do niekoľkých nepríťažlivých povolaní, že by bol zodpovedný za úlohy náboru a rozmiesťovania pracovných síl v mieste, okrese.

● Co všetko by mal vlastne poradca robiť?

Mal by za spolupráce s učiteľským kolektívom a rodičmi sústavne sledovať vývin každého žiaka, jeho záujmy, schopnosti a podobne. Ale poradcovia sú na túto prácu väčšinou sami. Škola si na seba berie azda príliš veľa úloh, ktoré potom nemôže dobre plniť.

Poradcovi sa pracuje ťažko: nemá dost pomôcok, nie je dostatočne usmerňovaný ako sledovať záujmy žiakov. Príručky o voľbe povolania majú iba štatistické informácie, ale čo je za týmito číslami, to už nik nevie.

A potom funkciu poradcu nezabezpečujeme ani pracovným časom ani nehonorujeme tak, ako by si to zaslúžila a ako je to všade na svete. Je to akoby prívosok k iným prácam a pri plnom pracovnom úväzku, a predsa ide tu o kľúčovú prácu!

● Ako je to s celkovou koncepciou poradenskej práce?

Naša koncepcia, žiaľ, nebrala dostatočný ohľad na rozmiesťovanie, štýl prijímania do podnikov a na uvádzanie mladých do práce. Tu sme ostali pri starých spôsoboch, v ktorých prevažujú čisto ekonomické a organizačné pohľady na tieto otázky, čo vážne narúša nielen koncepciu výchovného poradenstva, ale aj prácu školy — vnaša totiž rušivé momenty do vzťahov školy a rodičov. Tieto spôsoby sa teda ukazujú i po spoločenskej i po ekonomickej stránke nezdravé, škodlivé.

Prítom nám robí veľké prekážky aj to, že v teórii a ešte viac v praxi poradenskej práce dnes zaostávame za tempom svetového vývoja. A týka sa to práve kľúčových problémov, ako sú výskumy a diagnostikovanie záujmov, schopností žiaka, vývoja jeho vzťahov k povolaniu. Jasnejší pohľad na riešenie týchto problémov predpokladá dôkladný, komplexný výskum nielen psychologický a pedagogický, ale aj sociologický a fyziologický. Vieme však, že práve v podobnom výskume sme ešte len v samých začiatkoch.

Veru je už nevyhnutné, aby záujmy a postoje žiakov začali skúmať nielen psychológovia, ale aj pedagógovia i biológovia-genetici. Aj vo výchove k správnej voľbe povolania, ktorá je však iba jedným ohnivom v celej tejto práci, mal by sme viacej využívať skúsenosti svetové.

● Co sa robí v tejto veci vo svete?

V USA i vo Švédsku robili výskum talentov, ktorý zasiahol niekoľko sto tisíc mladých ľudí. Z centier dokonale technicky vybavených sledujú mládež po dlhé roky.

Je poučné, že výdavky na školstvo vo svete prudko stúpajú, lebo je už všeobecne známe, že každá koruna

vynaložená na výchovu a prípravu dieťaťa pre budúci život sa ľudskej spoločnosti po rokoch mnohonásobne vracia. Ba dnes je uznávaná za najrentabilnejšiu investíciu.

V cudzine však nepomáhajú priamo len školám, ale zdokonaľujú aj pomocné služby. Na amerických školách je samozrejme, že sa pre poradcu zariadi osobitná miestnosť. Každá škola v USA má poradcu aj so štábom pomocníkov — podľa veľkosti školy; všetci sú riadne platení. Na ich prácu dozerá odborný inšpektor pre voľbu povolania. Poradcami vo svete sú skúsenejší pedagógovia, ktorí sa po štúdiu ešte dva roky špeciálne školia.

Je prirodzené, že popri poradenstve pri voľbe povolania sa vo svete rozvíjajú aj iné formy a problémové okruhy poradenstva, najmä tzv. špeciálne psychologické výchovné poradenstvo a školské psychologické poradenstvo.

● **Ako je to u nás so špeciálnym výchovným poradenstvom?**

Toto poradenstvo má pracovať napríklad s deficitnou a sociálne neadaptovanou mládežou. Až dosiaľ sme sa na týchto mladých ľuďoch hodne prehršovali, hoci podľa krajov ide až o 6—12 percent mladých, ktorým by bolo treba aj pri voľbe povolania radíť s mimoriadnou starostlivosťou. Veď práve tu býva najviac problémov.

Väčšina delikventných jedincov buď vôbec nie je zaradená do povolania a neuvzdelala si ani správny vzťah k profesionálnemu životu ani správnu predstavu o ňom, alebo patrí medzi fluktuantov. Chýba im to, čo v psychológii nazývame životným plánom: sociálne zdravá predstava o tom, aké postavenie chcú zaujať v spoločnosti a čo sa budú snažiť v živote dosiahnuť.

Aby sme aj týchto mladých ľudí mohli lepšie podchytiť, rozširujeme sieť našich psychologických výchovných kliník. Po Bratislave a Košiciach má sa založiť ďalšia v Banskej Bystrici.

● **Čo všetko ešte bude patriť do okruhu nášho školského poradenstva?**

K teoretickému i praktickému rozpracovaniu tejto formy psychologického výchovného poradenstva musíme ozaaj urýchlene pristúpiť. Zatiaľ si toto poradenstvo už začína všimnúť kontinuitu s osnovami a vôbec s celou výchovou a vývinom žiaka. Ďalej má sa zaoberať aj s rôznymi poruchami žiaka vo vývine vzťahov ku škole, k rovesníkom, ako aj so spôsobmi vyučovania a doučovania a napokon s rôznymi výchovnými ťažkosťami. Poradcovia čoraz častejšie hľadajú pomoc v psychológii. Aj programované vyučovanie možno v tom smere dobre využiť. Budeme ho rozpracovávať nielen logicky, ale aj psychologicky. Treba sa nám viacej vhlbiť aj do problematiky diferenciacie: poradenstvo bude totiž nepochybné jedným zo základných prostriedkov pri diferenciacii žiakov. Bez toho všetkého by ani poradca nemal pevnú pôdu pod nohami.

● **Čo by ste povedali, súdruh docent, na záver?**

Výchova k povolaniu a jeho voľba, to nie je módné heslo. Aby dobre slúžilo našim mladým ľuďom, musíme mu dať spoľahlivý základ po každej stránke: ekonomickej, psychologickú, pedagogickú, mravnej i kultúrnej a získať preň nielen súvislú pomoc celého školského kolektívu, ale aj nové formy spolupráce s rodičmi a pracovníkmi hospodárskeho života.

Zhovárala sa A. FILIPOVÁ

